

Vergaderjaar 1985-1986

18 285

Regeling van de fusie van verenigingen en van stichtingen

Nr. 6

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 20 januari 1986

Met genoegen nam ik ervan kennis dat de verschillende fracties het voorstel om de mogelijkheid van een juridische fusie volgens titel 6 van boek 2 B.W. ook te openen voor verenigingen en stichtingen in het algemeen met instemming hebben begroet.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen of meer informatie kon worden verschaft omtrent de in de praktijk levende behoefte aan deze fusiemethode. De wenselijkheid om ook voor verenigingen en stichtingen de mogelijkheid van samengaan door middel van een juridische fusie te openen is reeds bij de behandeling van het wetsvoorstel houdende regeling van de fusie van naamloze en besloten vennootschappen naar voren gekomen. Juist omdat bij verenigingen en stichtingen de weg van de aandelenfusie ontbreekt kan de juridische fusie daar een belangrijke en aantrekkelijke nieuwe wijze van samengaan worden. Bij de raadpleging van verschillende organisaties is bevestigd dat in de praktijk behoefte bestaat aan deze regeling. De Nationale Woningraad heeft opgemerkt dat samengaan van woningcorporaties geen uniek verschijnsel is en dat het ontwerp stellig in een behoefte voorziet. De Nationale Coöperatieve Raad voor land- en tuinbouw heeft als zijn oordeel uitgesproken dat de fusie een belangrijke vereenvoudiging van het samengaan van coöperaties zal zijn. Ook vragen die het departement bereiken over dit wetsontwerp geven aan dat deze wijze van samengaan, naast de reeds bestaande mogelijkheden, niet ongebruikt zal blijven.

Samengaan van verenigingen en van stichtingen kan thans reeds langs verschillende wegen tot stand worden gebracht. Gewezen kan worden op de fusie door middel van overdracht van vermogen en activiteiten, gevolgd door opheffing van één van de betrokken verenigingen of stichtingen. Betreft het fuserende verenigingen, dan zullen de leden van de verdwijnende vereniging toetreden tot de overnemende vereniging. Daarnaast bestaat bij verenigingen de mogelijkheid dat beide verenigingen blijven bestaan, maar dat de ene vereniging slechts de andere vereniging als lid houdt, terwijl de oorspronkelijke leden hun lidmaatschap bij één vereniging concentreren. Ten slotte kan genoemd worden het samengaan door middel van toetreding tot een federatief verband.

Stichtingen kunnen zich met elkaar verbinden door overdracht van zeggenschap (bij voorbeeld benoemings- en goedkeuringsrechten aan een andere stichting) of bij voorbeeld door samen te gaan in federatief verband.

De onderwijswetgeving regelt in artikel 98 van de Wet op het voortgezet onderwijs, Stb. 1967, 387, en in artikel 36 Wet van de op het basisonderwijs, Stb. 1981, 468, de overdracht van het bestuur, van gebouwen, terreinen, inventaris en van rechten en verplichtingen. Verschil tussen de fusie van titel 6 en de regelingen in de onderwijswetten is dat de eerste een rechtshandeling is waarbij een rechtspersoon het vermogen van een of meer andere rechtspersonen onder algemene titel verkrijgt, terwijl de onderwijswetten de overdracht van het bestuur van de school met bepaalde in de wet genoemde rechten en verplichtingen aan een andere rechtspersoon regelen. De overdracht in de onderwijswetgeving laat het voortbestaan van de overdragende rechtspersoon onverlet; na fusie blijft daarentegen alleen de verkrijgende rechtspersoon bestaan. Het wetsvoorstel voegt aldus een mogelijkheid toe aan de in de verschillende onderwijswetten bestaande mogelijkheden. Willen onderwijsinstellingen echter een juridische fusie, dan zal dat kunnen plaatsvinden volgens de regels van titel 6.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen commentaar op een tweetal aspecten van de juridische fusie die door de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn in een brief van 29 augustus 1984 aan de vaste Commissie van Justitie naar voren zijn gebracht, namelijk het verzetrecht en de privacy-bescherming. Ten aanzien van het laatste onderwerp kan worden opgemerkt dat de juridische fusie niet noopt tot bijzondere maatregelen op het gebied van de registratie van persoonlijke gegevens van cliënten. Voor de verkrijgende rechtspersoon gelden dezelfde normen en voorschriften als voor de fuserende rechtspersonen. Op het onderdeel verzetrecht zal ik hieronder nog terugkomen.

Voorts vragen de leden van de P.v.d.A.-fractie om een overzicht van de fiscale problematiek die kan voortvloeien uit de juridische fusie. Deze leden denken daarbij aan de Successiewet 1956, de Wet op de omzetbelasting 1968, de Wet op belastingen van rechtsverkeer en de Wet op de vennootschapsbelasting 1969. Onder meer gaat in dit verband hun belangstelling uit naar de Resolutie van 29 november 1979 (bedoeld zal zijn: 1978) inzake «Kwijtscheldingsbeleid Wet op belastingen van rechtsverkeer en Successiewet 1956» alsmede naar artikel 31 van de Wet op de omzetbelasting 1968.

De Staatssecretaris van Financiën merkt allereerst op dat ter zake van de verkrijging onder algemene titel door de verkrijgende rechtspersoon van het vermogen van de verdwijnende rechtspersoon of rechtspersonen krachtens de Successiewet 1956 in beginsel schenkingsrecht is verschuldigd. In de uitvoeringssfeer zijn voor enkele reeds bestaande vormen van samengaan van rechtspersonen regels gesteld op grond waarvan, met toepassing van de hardheidsclausule, kwijtschelding wordt verleend. De Inspecteur der registratie en successie is bevoegd kwijtschelding te verlenen als:

- a. een overeenkomstig de statuten in het algemeen belang werkzame vereniging om organisatorische redenen en met behoud van de doelstelling wordt omgezet in een stichting en
- b. gelijkgerichte, overeenkomstig de statuten in het algemeen belang werkzame rechtspersonen een fusie aangaan.

Deze regels, opgenomen in de voormelde resolutie van 29 november 1978, zijn ook van toepassing op een juridische fusie.

In andere dan de hiervoor genoemde gevallen dient men zich voor een mogelijkerwijs te verkrijgen kwijtschelding te wenden tot het Ministerie van Financiën.

De gevolgen met betrekking tot de Wet op de belastingen van rechtsverkeer, zo vervolgt de Staatssecretaris van Financiën, zijn als volgt samen te vatten:

- a. Ter zake van de verkrijging van onroerend goed in het kader van een juridische fusie is overdrachtsbelasting verschuldigd. Een vrijstelling hiervan, zoals voor fusies van naamloze en besloten vennootschappen

bestaat, is voor verenigingen en stichtingen niet in de wet opgenomen. Hieraan ligt ten grondslag de bij de parlementaire behandeling van de wet gedane toezegging, dat het te dezer zake bestaande kwijtscheldingsbeleid op basis van de hardheidsclausule zou worden gehandhaafd. Dit kwijtscheldingsbeleid is onder meer opgenomen in de voormelde resolutie van 29 november 1978. Deze vermeldt onder de punten A.3 en A.4 een aantal situaties waarin de Inspecteur der registratie en successie bevoegd is kwijtschelding te verlenen, te weten:

A.3. Indien twee of meer instellingen, werkzaam in het algemeen belang, met hetzelfde doel en dezelfde feitelijke werkzaamheden, besluiten een fusie aan te gaan en de ene instelling daartoe haar activa en passiva overdraagt aan de andere instelling. Voor het verlenen van kwijtschelding wordt de eis gesteld, dat bij de overdracht commerciële factoren geen rol spelen, hetgeen onder andere betekent dat de overdragende instelling in het algemeen geen koopsom mag bedingen.

A.4. Een instelling als onder sub 3 bedoeld brengt een gedeelte van haar taak onder bij een andere instelling en draagt de op dat gedeelte van haar taak betrekking hebbende activa en passiva over aan de andere instelling. De overgedragen onroerende goederen moeten bij beide instellingen dienstbaar zijn aan dezelfde, ten algemene nutte te verrichten werkzaamheden, terwijl ook hier het sub 3 gestelde vereiste geldt. Het bovenstaande is ook van toepassing op de juridische fusie. In andere dan de hiervoor genoemde gevallen dient men zich voor een mogelijkerwijs te verkrijgen kwijtschelding te wenden tot het Ministerie van Financiën. Deze mogelijkheid is vooral van belang voor fusies van coöperatieve verenigingen en onderlinge waarborgmaatschappijen.

b. Ter zake van het bijeenbrengen van in aandelen verdeeld kapitaal in kapitaallichamen in het kader van een juridische fusie is kapitaalbelasting verschuldigd. Hierbij merkt de Staatssecretaris op, dat dit bij verenigingen en stichtingen slechts in zeer uitzonderlijke situaties het geval is. Bovendien kan in dergelijke situaties de fusiefaciliteit welke is bedoeld in artikel 35, vierde lid, van de Wet op belastingen van rechtsverkeer, in beginsel toepassing vinden.

Wat betreft de Wet op de omzetbelasting 1968 wijst de Staatssecretaris erop dat de overdracht (overgang e.d.) van een onderneming of een deel daarvan voor de omzetbelasting in beginsel als een complex van leveringen (voorraden, bedrijfsmiddelen) en diensten (goodwill, vergunningen) wordt gezien. Omdat een dergelijke overdracht geen wezenlijke schakel vormt in de voortstuwing van goederen en diensten naar de uiteindelijke consument is in de Wet op de omzetbelasting 1968 de bijzondere bepaling van artikel 31 opgenomen, op grond waarvan belastingheffing achterwege blijft mits de onderneming of een deel daarvan door de overnemer wordt voortgezet. Toepassing van dat artikel is vooral van belang in het geval de overdragende partij de belasting eerder moet afdragen dan de overnemer de restitutie ontvangt. Bij omvangrijke bedrijfsoverdrachten kan het achterwege blijven van de heffing derhalve een substantieel financieringsvoordeel betekenen.

Artikel 31 kan worden toegepast op de overdracht van een deel van een onderneming, mits dat deel een zekere zelfstandigheid bezit of naar zijn aard een zelfstandige onderneming kan vormen. De overdracht van losse bedrijfsmiddelen is daarentegen een gewone levering.

De koper wordt bij toepassing van artikel 31 geacht in de plaats te treden van de verkoper voor de berekening van de verschuldigde belasting wat de overgenomen onderneming of het gedeelte daarvan betreft.

Wat betreft de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 zal, zo merkt de Staatssecretaris van Financiën op, de voorgestelde rechtsfiguur van de juridische fusie gevolgen hebben voor coöperatieve verenigingen en onderlinge verzekeringsmaatschappijen alsmede voor de verenigingen en stichtingen die een onderneming drijven. Deze gevolgen komen mutatis mutandis overeen met die van de regeling voor de juridische fusie van

naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen, zoals deze uitvoerig zijn beschreven in de nota naar aanleiding van het eindverslag op het ontwerp van wet tot regeling van de fusie van naamloze en besloten vennootschappen (Kamerstukken II, 1981/82, 16 453, nr 11, blz. 1 t/m 4). Zo zou bij een fusie krachtens de regeling van het onderhavige wetsontwerp, de omstandigheid dat de verdwijnende vereniging – daar- onder begrepen en hierna niet meer afzonderlijk te noemen de coöperatieve vereniging en de onderlinge verzekeringsmaatschappij – of stichting ophoudt te bestaan, gepaard gaande met een overgang van het vermogen van die vereniging of stichting naar de verkrijgende vereniging of stichting er in theorie toe moeten leiden dat voor de vennootschapsbelasting op grond van artikel 8, eerste lid, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 juncto artikel 16 van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 een eindafrekening zou dienen plaats te vinden. Voorts zou krachtens genoemd artikel 16, laatste volzin, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 desinvesteringsbetaling moeten plaatsvinden omdat voor de toepassing van de WIR de bedrijfsmiddelen van de verdwijnende vereniging of stichting geacht worden aan de onderneming te zijn onttrokken. Daarnaast zouden eventuele aanspraken op verliescompensatie van de verdwijnende vereniging of stichting verloren gaan.

Ten einde te voorkomen dat de juridische fusie van een onderneming drijvende verenigingen of stichtingen door deze gevolgen zouden worden belemmerd, is naar het oordeel van de Staatssecretaris van Financiën fiscale begeleiding noodzakelijk. De Staatssecretaris is dan ook voornemens om voor de juridische fusie van verenigingen en stichtingen, evenals dat is toegezegd voor de juridische fusie van naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen, regelingen in de uitvoeringssfeer te treffen waarbij voor dergelijke fusies met name de bestaande praktijk voor bedrijfsfusies tot richtsnoer zal dienen. Dit houdt in zijn algemeenheid in dat, indien de bij de fusie betrokkenen daarom schriftelijk verzoeken, de eindafrekening achterwege blijft zodat een zogenaamd fiscaal geruisloze overgang van het vermogen van de verdwijnende vereniging of stichting naar de verkrijgende vereniging of stichting plaatsvindt. Daarbij zullen voorwaarden worden gesteld die qua strekking overeenstemmen met de standaardvoorwaarden – dat wil zeggen de voorwaarden die normaliter worden gesteld bij de toepassing van artikel 14 van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969, welk artikel de bedrijfsfusie voor de vennootschapsbelasting regelt – en die ten doel hebben de verkrijgende vereniging of stichting ten aanzien van het overgegangene vermogen in dezelfde fiscale positie te plaatsen als de verdwijnende vereniging of stichting. Als gevolg daarvan vindt derhalve onder meer geen realisatie van goodwill plaats, zullen de aanwezige fiscale reserves worden doorgeschoven en is er geen verkrijging of vervreemding met betrekking tot de WIR. Wel zal, conform de huidige praktijk, eindafrekening worden geëist bij een fusie tussen een topcoöperatie en een zogenaamde primaire coöperatie.

Voor wat betreft de bij de verdwijnende en de verkrijgende vereniging of stichting eventueel bestaande aanspraken op verliescompensatie zal evenals voor de juridische fusie van vennootschappen aansluiting worden gezocht bij de praktijk van de verliescompensatie bij het aangaan van een fiscale eenheid. In overeenstemming met die praktijk stelt genoemde Staatssecretaris zich voor aanspraken op verliescompensatie van de verdwijnende vereniging of stichting in beginsel door te schuiven naar de verkrijgende vereniging of stichting, behoudens in situaties vergelijkbaar met die welke zijn bedoeld in artikel 20, vijfde lid, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969. Ten aanzien van de verkrijgende vereniging of stichting staat hij op het standpunt, dat er in beginsel geen aanleiding is de eventueel bestaande aanspraken in te korten, zij het uiteraard ook hier indien het niet gaat om situaties vergelijkbaar met die als zijn bedoeld in artikel 20, vijfde lid. Ten aanzien van de verrekening van de

verliezen van zowel de verdwijnende als de verkrijgende vereniging of stichting zal de beperking worden aangebracht dat die verrekening zoveel mogelijk moet verlopen alsof er geen fusie had plaatsgevonden (dus alsof de verdwijnende vereniging of stichting was blijven bestaan), zulks overeenkomstig het patroon van verliesverrekening bij fiscale eenheden.

In antwoord op de vragen van de leden van de P.v.d.A.-fractie over de medezeggenschap van werknemers bij de juridische fusie van verenigingen en van stichtingen merk ik op, dat verschillende regelingen hierbij een rol kunnen spelen.

Bij de voorbereiding van een fusievoorstel dienen te fuseren verenigingen en stichtingen, welke een onderneming in stand houden waaraan een ondernemingsraad is verbonden, de betrokken ondernemingsraad of ondernemingsraden advies te vragen over hun voornemen tot fusie op een zodanig tijdstip, dat dit advies of deze adviezen nog van wezenlijke invloed kunnen zijn op het fusiebesluit. Daarbij dient de procedure van artikel 25 van de Wet op de ondernemingsraden te worden gevolgd. Wanneer de ondernemingsraad schriftelijk advies uitbrengt, dient dat advies onmiddellijk na ontvangst ter inzage te worden gelegd ten kantore van elke te fuseren rechtspersoon (artikel 314 lid 4 volgens het wetsvoorstel). Wanneer het besluit tot fusie niet in overeenstemming is met het advies van de ondernemingsraad, kan de notariële akte tot fusie gedurende een maand na het fusiebesluit niet worden verleden, gedurende welke periode de ondernemingsraad tegen het besluit tot fusie beroep kan instellen bij de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam (artikelen 25, zesde lid, j° 26 van de Wet op de ondernemingsraden). De verplichting om het verlijden van de notariële akte gedurende een maand op te schorten geldt niet, indien de ondernemingsraad is ingesteld voor een onderneming met minder dan 100 werknemers (artikel 35a, eerste lid, onder h, van de Wet op de ondernemingsraden), maar de betrokken ondernemingsraad heeft wél het recht om beroep in te stellen bij de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam.

Wanneer een te fuseren vereniging of stichting een onderneming in stand houdt met 10 tot 35 werknemers, zal het advies van de in de betrokken onderneming werkzame personen op een zodanig tijdstip worden gevraagd, dat het nog van wezenlijke invloed kan zijn op het fusiebesluit (artikel 35b, vijfde lid van de Wet op de ondernemingsraden). Een eventuele schriftelijke reactie van deze werknemers behoeft echter niet ter inzage te worden gelegd. Evenmin geldt bij een negatief advies van deze werknemers de verplichting om het verlijden van de notariële akte op te schorten of de mogelijkheid van beroep bij de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam.

Verskillende collectieve arbeidsovereenkomsten die gelden voor niet op winst gerichte instellingen bevatten bepalingen op grond waarvan de besturen van verenigingen of stichtingen die willen fuseren verplicht zijn om daarover tijdig overleg te plegen met de betrokken vakorganisaties. Veelal zijn dergelijke c.a.o. bepalingen ontleend aan artikel 18 van het S.E.R.-besluit Fusiegedragsregels. Deze bepaling verplicht de fusiepartners tot het verstrekken van inlichtingen aan en overleg met de betrokken vakorganisaties «bij een zodanige stand van fusiebesprekingen, dat de verwachting gewettigd is geworden, dat in die besprekingen overeenstemming kan worden bereikt». De fusiegedragsregels – met het daaraan verbonden toezicht van de S.E.R.-commissie voor Fusieaangelegenheden – zijn echter niet rechtstreeks van toepassing op fusies van deze instellingen, omdat hun werkingssfeer beperkt is tot het in de Sociaal-Economische Raad vertegenwoordigde bedrijfsleven. Wel bestaat de mogelijkheid dat de partijen bij een c.a.o. gezamenlijk aan de S.E.R.-commissie voor Fusieaangelegenheden verzoeken om toe te zien op de naleving van de bij c.a.o. overeengekomen fusiegedragsregels. Op deze wijze zijn de S.E.R.-fusiegedragsregels bij c.a.o. van toepassing verklaard op ziekenhuizen.

Met de leden van de C.D.A.-fractie ben ik van mening dat het instrument van de juridische fusie voor verenigingen en stichtingen in de culturele, charitatieve, maatschappelijke en wetenschappelijke sector van belang zal zijn en in een leemte voorziet.

Deze leden achtten bij een vereniging met een ideëel karakter, een uitgesproken identiteit of signatuur, de automatische overgang van het lidmaatschap geen gegeven. Zij waren van oordeel dat elk lid dat tegen de fusie met een andere vereniging is, zijn lidmaatschap vóór de fusiedatum moet kunnen opzeggen, ook al is de statutaire termijn voor opzegging reeds verstreken, zulks ten einde te voorkomen dat leden zouden worden gedwongen mee over te gaan naar de nieuwe rechtspersoon.

Allereerst zij erop gewezen dat het besluit tot fusie ingevolge artikel 317 van Boek 2 B.W. wordt genomen door de algemene vergadering, waarbij de statuten bepalen met welke meerderheid. Aangenomen mag worden dat juist bij fusie van verenigingen met een uitgesproken signatuur of identiteit een grote meerderheid zal zijn vereist en dat aan deze aspecten bij het voorstel tot fusie en bij de besluitvorming in de ledenvergadering veel aandacht zal worden besteed. Het lid dat bezwaar heeft op ideële gronden, zal trachten de ledenvergadering aan zijn zijde te krijgen. Slaagt hij daarin niet, dan staat het hem vrij zijn lidmaatschap op te zeggen, zoals hij dat naar geldend recht ook kan doen na een hem onwelgevallig besluit tot statutenwijziging die de vereniging van karakter doet veranderen. Ideële aspecten zijn immers niet alleen eigen aan een besluit tot fusie maar kunnen ook aan de orde komen bij statutenwijziging of zelfs wanneer de vereniging in de loop der tijd zonder besluit daartoe een ander karakter gaat vertonen. Indien men zich niet kan verenigen met de weg die de vereniging inslaat, kan men zijn lidmaatschap opzeggen, en wel in de regel tegen de vroegste dag die de statuten toestaan. Als men opzegt wegens bezwaar tegen een fusie heeft de opzegging overigens ook effect ten opzichte van de verkrijgende rechtspersoon. In bijzondere gevallen – waaraan naar ik aanneem de aan het woord zijnde leden in de eerste plaats denken – zal het door deze leden later in hun beschouwingen genoemde artikel 36 lid 1 van boek 2 B.W. baat kunnen brengen. Dit artikel bepaalt dat het lidmaatschap in ieder geval onmiddellijk kan worden beëindigd, indien redelijkerwijs niet gevegd kan worden het lidmaatschap te laten voortduren.

Een zelfde benadering zal naar mijn mening moeten worden gevolgd in het geval van een verzwaring van lasten. Een lastenverzwaring in geval van fusie behoeft geen opzeggingsrecht te geven indien een overeenkomstige lastenverzwaring buiten fusie niet dat recht zou geven. Met deze leden ben ik evenwel van mening dat artikel 36 lid 1 recht kan geven op onmiddellijke beëindiging van het lidmaatschap indien er een ernstige lastenverzwaring is.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen of de positie van de begunstigde van een vereniging met statutair omschreven rechten en plichten te vergelijken is met die van donateurs van een stichting aan wie statutair rechten en plichten zijn toegekend. De gevolgen die de fusie zal hebben voor deze begunstigers en donateurs zal uiteraard in hoge mate bepaald worden door de positie die statutair aan hen is toegekend. Gezien het karakter van de juridische fusie is aannemelijk dat zij na de fusie ten aanzien van de verkrijgende rechtspersoon dezelfde positie zullen hebben als te voren jegens de fuserende rechtspersoon.

De C.D.A.-fractie oordeelde dat, waar het fusievoorstel onder meer moet bevatten de voornemens over de samenstelling van het bestuur en de raad van commissarissen na de fusie, de voornemens omtrent de werkzaamheden en de maatregelen in verband met de overgang van het lidmaatschap, een uiteenzetting op zijn plaats is welke rechten op dit punt aan de ondernemingsraad en, bij scholen, aan de medezeggenschapsraad toekomen.

Op de rechten van de ondernemingsraad ten aanzien van het besluit tot fusie ben ik hiervoor naar aanleiding van vragen van de leden van de P.v.d.A.-fractie ingegaan. Daarnaast kunnen aan de ondernemingsraad of de medezeggenschapsraad bevoegdheden zijn verleend ten aanzien van andere besluiten die in het kader van de fusie zullen worden genomen. Zo bepaalt artikel 30 Wet op de ondernemingsraden dat de ondernemingsraad door de ondernemer in de gelegenheid wordt gesteld advies uit te brengen over elk door hem voorgenomen besluit tot benoeming of ontslag van een bestuurder van de onderneming. Indien de nieuwe vennootschap een structuurvennootschap is, er nog geen commissarissen zijn en het voornemen bestaat nieuwe commissarissen te benoemen, zal de ondernemingsraad ingevolge de leden 2 en 3 van artikel 159 en 269 van boek 2 B.W. recht van aanbeveling en bezwaar hebben. Artikel 25 Wet op de ondernemingsraden bepaalt dat de ondernemingsraad in de gelegenheid wordt gesteld advies uit te brengen over beëindiging van de werkzaamheden van de onderneming of van een belangrijk onderdeel daarvan. Bij een juridische fusie van scholen, waarvoor op grond van de Wet medezeggenschap onderwijs, Stb. 1981, 778, een medezeggenschapsraad is ingesteld, komt in de meeste gevallen een advies- of instemmingsrecht krachtens het medezeggenschapsreglement aan de raad toe.

Het medezeggenschapsreglement dient ingevolge artikel 6 jo. artikel 7 van de Wet medezeggenschap onderwijs tevens aan te geven welke bevoegdheden de raad heeft ten aanzien van onder meer besluiten tot beëindiging, belangrijke inkrimping of uitbreiding van de werkzaamheden van de school of van een belangrijk onderdeel daarvan en besluiten tot aanstelling of ontslag van de schoolleiding.

De leden van de C.D.A.-fractie hadden er kennis van genomen dat mede op verzoek van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn aan cliënten (belanghebbenden) van verenigingen en stichtingen een recht van verzet wordt toegekend. Zij vreesden van de voorgestelde regeling een verstoring van het evenwicht tussen leden, begunstigers en cliënten van een vereniging. Op de beschouwing van deze leden en de daarbij gedane suggestie tot verbetering zal ik bij de behandeling van de artikelen terugkomen.

De C.D.A.-fractie achtte het in beginsel juist dat bij een vereniging of stichting een wijziging in de omstandigheden slechts in uitzonderingsgevallen de fusie behoort te beïnvloeden. Men verzocht enige voorbeelden te geven van dergelijke omstandigheden. Het voorgestelde artikel 315 dat de verplichting tot mededeling van belangrijke wijzigingen in de omstandigheden bevat, komt grotendeels overeen met het bestaande artikel 315. Bij besloten en naamloze vennootschappen valt hier in het bijzonder te denken aan omstandigheden die van invloed zijn op de ruilverhouding. Daar en bij verenigingen en stichtingen gaat het om omstandigheden die van belang zijn voor de besluitvorming over de voorgestelde fusie. Bij verenigingen of stichtingen kan men bij voorbeeld denken aan wijziging van subsidievoorwaarden. Volledigheidshalve zij opgemerkt dat wijziging van omstandigheden er niet toe mag leiden dat het besluit tot fusie afwijkt van het fusievoorstel. Indien de wijziging van omstandigheden noopt tot wijziging van het fusievoorstel, zal de gehele procedure, waaronder het doen van een fusievoorstel en publikatie, opnieuw moeten worden gevolgd.

Deze leden schaarden zich achter de bepaling van artikel 322 dat de rechter een overeenkomst kan wijzigen of ontbinden indien ten gevolge van een fusie een overeenkomst naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet ongewijzigd in stand behoort te blijven. Zij wezen in dit verband ook op de artikelen 1051 en 1725 B.W. Het komt mij voor dat hier geen bijzondere problemen zijn te duchten. De verkrijgende rechtspersoon neemt na de fusie de positie in die de fuserende rechtspersoon voordien bekleedde. De fusie brengt in die positie geen wijziging.

De leden van de D'66-fractie brachten ter sprake de toevoeging «of ten gevolge van fusie» aan artikel 96a lid 1 van boek 2 B.W. ingevolge de wet van 19 januari 1983, Stb. 59. Zij wijzen er terecht op dat uit deze bepaling zou kunnen worden afgeleid dat de statuten kunnen bepalen dat aandeelhouders bij fusie een voorkeursrecht hebben. Dat is niet de bedoeling. Omdat bij fusie geen aandelen worden «uitgegeven», kan inderdaad worden volstaan met schrapping.

ARTIKELN

ARTIKEL I

Artikel 309

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen of cliëntendossiers tot het vermogen dan wel tot de «persoonlijke verplichtingen» moeten worden gerekend.

Onder «vermogen» moet het geheel van de rechten en verplichtingen van de rechtspersoon worden verstaan. Anders dan bij natuurlijke personen kent men bij rechtspersonen geen rechten of verplichtingen die zo persoonsgebonden zijn, dat zij niet kunnen overgaan. Bij de opvolging van een arts gaan de praktijkgegevens betreffende patiënten die bij de opvolger blijven op hem over, evenals de bijzondere verplichtingen die kennisneming daarvan aan de opvolgende arts oplegt. Hier is het niet anders.

Artikel 312

De leden van de P.v.d.A.-fractie gaven er, in navolging van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn, voorslagnog de voorkeur aan om naar analogie van artikel 326 lid 2 goedkeuring van het fusievoorstel te eisen door degenen die «in voorkomend geval het besluit tot fusie moeten goedkeuren». De Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn miskent hier evenwel dat in het algemeen het bestuur zich er van te voren van zal vergewissen dat degenen die goedkeuring moeten verlenen met het voorstel instemmen. Het bestuur heeft het zelf in de hand tijdverlies in een later stadium te voorkomen door tijdig de mening te polsen van degenen die de fusie moeten goedkeuren. Het voorschrift van artikel 312 lid 2 onder i scherpt het belang van het goedkeuringsvereiste nog eens in.

Artikel 326 lid 2 heeft een andere strekking. Het staat op één lijn met de bepalingen over het indienen van de jaarrekening en heeft ten doel de toezichthoudende taak van de raad van commissarissen reliëf te geven. Door te ondertekenen verklaren zij achter het voorstel te staan. Een zo nauwe betrokkenheid ontbreekt veelal bij anderen wier goedkeuring vereist is. Men denke aan burgemeester en wethouders ten opzichte van een hofje of, in het vennootschapsrecht, houders van prioriteitsaandelen. Met hen is voorafgaand overleg inderdaad geboden, maar men kan niet van hen allen vergen dat zij achter het voorstel gaan staan als mede-voorsteller. Waar dat wel zo is, bestaat de vrijheid in de statuten een bepaling van deze strekking op te nemen. Waar het niet zo is, kan de wetgever het vereiste beter niet stellen.

Artikel 314

Door de leden van de P.v.d.A.-fractie werd mijn oordeel gevraagd over de suggestie om de neerlegging bij de handelsregisters ook te adverteren in een dagblad verschijnend in het verzorgingsgebied waarin de te fuseren rechtspersonen werkzaam zijn. Ik vrees dat het niet in alle gevallen mogelijk zal zijn aan de hand van een dergelijk voorschrift vast te stellen in welk dagblad of welke dagbladen moet worden gepubliceerd.

Het verzorgingsgebied zal niet altijd gemakkelijk zijn af te bakenen. Bovendien is het niet gegeven dat schuldeisers of andere belanghebbenden aan wie een verzetrecht wordt gegeven, in het verzorgingsgebied wonen. Publikatie in een landelijk verspreid dagblad kan derhalve niet worden gemist. Men mag erop vertrouwen dat publikatie in een dergelijk dagblad voldoende bekendheid aan de fusie geeft. Indien er al twijfel zou bestaan of de voorgenomen fusie voldoende bekendheid heeft gekregen zullen besturen die zich van hun verantwoordelijkheid bewust zijn, hun cliënten met een rondschrijven, een persbericht of anderszins op de hoogte kunnen stellen.

De leden van de fractie van D'66 deden enige voorstellen tot verduidelijking van de bedoeling van de bepaling. Ik deel niet de mening van deze leden dat men uit deze bepaling zou kunnen afleiden dat de onder a – d genoemde stukken op verschillende tijdstippen mogen worden neergelegd. Een dergelijke uitleg zou het recht van inzage teniet kunnen doen en is daarom niet aanvaardbaar. Uit lid 2 en lid 3 blijkt dat de neerlegging van de in lid 1 genoemde stukken in één keer plaatsvindt. Hieruit volgt dat neerlegging van de stukken genoemd onder b – d niet later dan het voorstel mag plaatsvinden, maar ook niet – bij voorbeeld met het oog op de termijn van de tweede zin van artikel 313 lid 2 – eerder. In de memorie van toelichting op wetsontwerp 16 453 houdende regeling van de fusie van naamloze en besloten vennootschappen werd hieromtrent opgemerkt: «De tussentijdse vermogensopstelling verliest haar geldigheid indien zij niet samen met het voorstel tot fusie is neergelegd uiterlijk op de laatste dag van de derde kalendermaand na de kalendermaand waarin de datum valt waarop de gegevens zijn vastgesteld die aan de vermogensopstelling ten grondslag liggen. Deze tussentijdse vermogensopstelling is nodig om de aandeelhouders zo goed mogelijk voor te lichten over de toestand van de vennootschap. Zij behoeven geen vertrouwen te blijven stellen in de verouderde gegevens van de jaarrekening».

Het bovenstaande geldt evenzeer indien met toepassing van lid 5 een gewijzigd voorstel moet worden neergelegd. Gezien het feit dat de stukken bedoeld in lid 1 onder a – d gelijktijdig moeten worden neergelegd en artikel 313 lid 2 de tussentijdse vermogensopstelling vastknoopt aan de datum van neerlegging van het fusievoorstel, acht ik een precisering van de regeling overbodig.

De leden stelden voor om raadpleging van de in dit kader bedoelde stukken ook mogelijk te maken aan het woonadres van een bestuurder in het geval dat een kantoor ontbreekt. Bij nader inzien meen ik dat de inzage-regeling ook zinvol kan zijn indien een kantoor ontbreekt. Bij nota van wijziging wordt lid 2 in deze zin gewijzigd.

Deze leden merkten ten aanzien van lid 6 op dat gemakkelijk verschil van mening kan ontstaan over de vraag of een stichting blijkens haar statuten de belangen van groepen personen dient. Zij vroegen wat er voor bezwaar tegen is dat stichtingen de normale procedure volgen. Het recht op inzage en afschrift wordt volgens hen in lid 2 voldoende beperkt.

Lid 6 strekt ertoe overbodig werk te voorkomen. Indien niemand het recht van inzage of afschrift van lid 2 heeft, is het weinig zinvol ook deze stichtingen tot nederlegging te verplichten. De reden van de uitzondering voor stichtingen waarvan de doelstelling is het dienen van belangen van groepen personen, vervalt echter nu bij artikel 316 het verzetrecht van belanghebbenden wordt geschrapt. Daarom wordt voorgesteld deze uitzondering op de regel dat voor stichtingen de leden 2 en 4 niet gelden, te laten vervallen.

Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om bij nota van wijziging in lid 4 drie wijzigingen aan te brengen, waarmee een verduidelijking van de bepaling wordt beoogd. Het lid schrijft voor dat, indien de ondernemingsraad of de medezeggenschapsraad of een organisatie die werknemers van de rechtspersoon of van een dochtermaatschappij onder haar leden

telt, schriftelijke opmerkingen indient, deze onmiddellijk na ontvangst ten kantore van de fuserende rechtspersonen worden neergelegd. Met organisatie is uiteraard een vereniging van werknemers bedoeld; dat is in de tekst verduidelijkt. Bij schriftelijke opmerkingen van een ondernemingsraad is hier gedacht aan het advies in de zin van artikel 25, vierde lid, van de Wet op de ondernemingsraden. Reacties van een medezeggenschapsraad of een vakorganisatie behoeven anderzijds niet te zijn gegoten in de vorm van een advies, maar bij voorbeeld van een oordeel of van opmerkingen zonder duidelijke conclusie (men vergelijk ook artikel 18 lid 4 van het S.E.R.-besluit Fusiegedragsregels 1975). Daarom wordt voorgesteld hier te spreken van advies of opmerkingen. De derde wijziging betreft het moment van nederlegging. Omdat de raadpleging van ondernemingsraad, medezeggenschapsraad en vakorganisaties vooraf zal gaan aan de deponering van het fusievoorstel ligt het voor de hand dat de reacties veelal bekend zullen zijn op het moment dat het fusievoorstel openbaar wordt gemaakt. De reacties kunnen dan tegelijkertijd met de in het eerste lid genoemde stukken worden gedeponerd. Bij ontvangst na deponering zal nederlegging onmiddellijk na ontvangst moeten plaatsvinden. Het lid is in deze zin aangepast.

Artikel 316

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen of met dit artikel niet een dubbele regeling van fusies in de verzekeringsbranche wordt geïntroduceerd. Zij verwezen naar de artikelen 39 e.v. van de Wet op het schadeverzekeringsbedrijf en artikelen 34 e.v. van de Wet op het levensverzekeringsbedrijf. Naar ik aanneem hebben deze leden hier het oog op het recht van verzet van degenen wier belang de te fuseren rechtspersoon blijkens de statuten dient. Ook de leden van de C.D.A.-fractie en van de fractie van D'66 gingen in op het recht van verzet van belanghebbenden. De leden van de C.D.A.-fractie waren er vooralsnog niet van overtuigd dat dit juridische instrument, dat weer een verzwaring van de taak van de rechterlijke macht betekent, door één cliënt-belanghebbende moet kunnen worden gehanteerd. Zij meenden dat een oplossing zou zijn indien de daarvoor in aanmerking komende instellingen in de statuten opnemen dat voor fusie de instemming van de cliëntenvereniging nodig is. Zij meenden dat het evenwicht tussen leden, begunstigers en cliënten van een vereniging wordt verstoord indien één cliënt door het recht van verzet te hanteren de fusie zou kunnen ophouden. Zij vroegen nader te overwegen of niet het recht van verzet pas moet worden toegekend wanneer ten minste vijf cliënten-belanghebbenden hiertoe de wens te kennen hebben gegeven.

De leden van de D'66-fractie vroegen hoe de rechter moet handelen indien hij van oordeel is dat de fusie inderdaad in strijd is met het in lid 2 bedoelde belang. Ook vroegen zij of het recht van verzet in beginsel toekomt aan alle leden van een vereniging en of degene die in verzet komt niet moet aangeven wat hij van de te fuseren rechtspersoon verwacht.

Deze en van andere zijden ontvangen opmerkingen (onder meer Mr. A. G. van Solinge, Regeling van de fusie van verenigingen en van stichtingen, de Naamloze Vennootschap, 1984, blz. 139-144) zijn voor mij aanleiding geweest de regeling van het verzet van belanghebbenden nader te overwegen. Dit recht van verzet is in de regeling opgenomen op voorstel van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn. De Raad wees er in zijn advies op dat in de welzijnssector cliënten ten opzichte van de fuserende rechtspersoon belangen kunnen hebben die bij een fusie in het geding zijn. Het is niet denkbeeldig dat bij de besluitvorming omtrent de fusie de belangen van de cliënten te weinig nadruk krijgen. De in het wetsvoorstel opgenomen mogelijkheid voor cliënten om verzet aan te tekenen beoogde een te eenzijdige benadering te voorkomen. De vraag is

gerezen of het onderhavige wetsontwerp wel de plaats is om cliëntenrechten te regelen. Op verschillende plaatsen in het wetsontwerp is wel rekening gehouden met de rechten van een eventueel aanwezige ondernemings- of medezeggenschapsraad. Het betreft dan echter voorschriften van procedurele aard, zoals de wijze waarop bij het voorstel tot fusie rekening wordt gehouden met de uitoefening van de rechten van deze organen. Nieuwe medezeggenschapsrechten worden daarbij niet toegekend. De voorgestelde regeling roept ook vragen van samenloop op. De leden van de P.v.d.A.-fractie wezen reeds op de voorgeschreven toestemming voor de fusie van de Verzekeringkamer in de Wet op het schadeverzekeringsbedrijf en in de Wet op het levensverzekeringsbedrijf (in de laatste wet wordt in artikel 37, tweede lid, daarenboven aan polishouders een verzetrecht toegekend). De vraag rijst bovendien of het verzetrecht moet toekomen aan leden wier belang de rechtspersoon blijktens de statuten dient, indien deze leden ook reeds betrokken zijn geweest bij de besluitvorming in de ledenvergadering. Hetzelfde geldt voor de ondernemings- of medezeggenschapsraad die op grond van de op deze raden van toepassing zijnde wetgeving rechten kunnen uitoefenen. Op grond van deze overwegingen ligt het voor de hand het voorgestelde verzetrecht van belanghebbenden te beperken tot, hetgeen ook de gedachte achter de bepaling was, cliënten van organisaties in de non-profit sector. Een verder gaande beperking zou dan nog zijn de suggestie van de leden van de C.D.A.-fractie – die mij aanspreekt – om het verzetrecht alleen toe te kennen aan ten minste vijf cliënten-belanghebbenden gezamenlijk. Inmiddels hebben de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en ik de indiening aangekondigd van een voorstel van wet inzake het democratisch functioneren van instellingen en voor advisering voorgelegd aan de Raad van State. Dit voorstel voorziet in de instelling van een cliëntenraad en regelt de bevoegdheden van deze raad bij belangrijke besluiten ten aanzien van het functioneren van deze instellingen. Het biedt aldus de basis om aan de medezeggenschapsrechten bij besluiten die het samengaan van instellingen betreffen, vorm te geven. Dat betekent dat in twee verschillende wetten eenzelfde materie een plaats zou vinden. Omdat naar mijn mening het genoemde wetsvoorstel inzake het democratisch functioneren van instellingen de juiste plaats is om deze materie te regelen, heb ik het verzetrecht van belanghebbenden in het onderhavige wetsontwerp geschrapt.

De leden van de D'66-fractie wezen erop dat een beslissing over de vraag omtrent de eventuele strijd met een belang van degene wier belang de rechtspersoon dient, wederom aan de orde kan komen bij toepassing van artikel 317 lid 5. In die bepaling wordt voor de fusie van bepaalde stichtingen goedkeuring door de rechtbank van het besluit tot fusie voorgeschreven. Zij stelden voor de tweede zin van artikel 316 lid 2 te schrappen en artikel 317 aldus te wijzigen dat belanghebbenden bij stichtingen en verenigingen op de voet van artikel 429h Rv. een verweerschrift tegen elk besluit tot fusie kunnen indienen.

Dit voorstel betreft de wijze waarop aan het verzetrecht van belanghebbenden vorm kan worden gegeven. Hierboven heb ik aangegeven waarom ik er de voorkeur aan geef het verzetrecht te schrappen. De door deze leden voorgestelde wijziging van de procedureregeling is na deze schrapping minder zinvol geworden. In verband hiermede is ook het inzagerecht van deze belanghebbenden in artikel 314 lid 2 vervallen.

De leden 2 tot en met 5 zijn redactioneel zo veel mogelijk aangepast aan het nieuwe artikel 209 (Wet van 12 december 1985, Stb. 656, houdende een nieuwe regeling voor het kapitaal van de besloten vennootschap) dat het verzet regelt tegen een besluit tot kapitaalvermindering.

Artikelen 317 en 318

De leden van de D'66-fractie vroegen zich af of het met de strekking van de regeling verenigbaar zou zijn dat met het nemen van het fusiebesluit

onderscheidenlijk het verlijden van de akte jaren wordt gewacht. Een dergelijke gang van zaken acht ik ongewenst. Betrokkenen en belanghebbenden moeten hun oordeel over de voorgestelde fusie kunnen vormen op basis van recente gegevens. De regeling in onder meer de artikelen 313 tot en met 315 beoogt dat ook te bewerkstelligen. Het verdient aanbeveling om daarnaast een maximumtermijn in de wet op te nemen waarbinnen de fusie moet worden verwezenlijkt. Voorgesteld wordt artikel 318 lid 1 aan te vullen met de bepaling dat de akte van fusie binnen 6 maanden na de aankondiging van de nederlegging van het voorstel moet worden verleden. Een dergelijke termijn lijkt ruim voldoende om de fusie af te wikkelen. Rekening wordt gehouden met het feit dat krachtens artikel 316 lid 4 hangende verzet de akte niet mag worden verleden. Indien als gevolg van verzet de termijn van 6 maanden ongebruikt moet verstrijken, kan de akte alsnog worden verleden binnen een maand na intrekking of nadat de opheffing van het verzet uitvoerbaar is geworden.

Artikelen 327 en 328

Het Nederlands Instituut van Registeraccountants (NIVRA) heeft er in een nota over het wetsontwerp op gewezen dat de in artikel 328 lid 2 voorgeschreven werkwijze, waarbij de deskundige in zijn verslag opneemt volgens welke methode of methoden de ruilverhouding van de aandelen is vastgesteld, welke uitkomsten die methoden geven etc., in strijd is met de Nederlandse beroepsopvatting. Volgens deze opvatting verstrekt de accountant slechts een verklaring bij mededelingen van derden en doet hij derhalve slechts mededelingen omtrent uitkomsten van zijn eigen arbeid. In deze opvatting past niet dat de accountant de informatieverstrekking aan betrokkenen overneemt. Naar aanleiding van deze opmerkingen van het NIVRA zijn de artikelen 327 en 328 gewijzigd. Krachtens artikel 327 ligt thans op het bestuur de verplichting mededeling te doen van de gehanteerde waarderingsmethoden. De derde richtlijn schrijft in artikel 10 voor dat de deskundige deze mededelingen onderzoekt en daarvan verslag doet. Deze verplichting is in lid 2 van artikel 328 verwoord.

Artikel 332

De leden van de D'66-fractie vroegen zich af of het niet van belang zou zijn te bepalen dat in geval van wijziging van de statuten van de verkrijgende vennootschap de verklaring van geen bezwaar moet zijn verleend vóórdat de akte van fusie wordt verleden. Volgens artikel 309 houdt een fusie, waarbij een nieuwe vennootschap wordt opgericht, in: het samengaan van vennootschappen en de oprichting van een nieuwe vennootschap in één rechtshandeling. Daaruit vloeit voort dat in dat geval ook de verklaring van geen bezwaar tegen de oprichting vóór de fusie moet zijn verleden. Indien het gaat om een fusie waarbij een van de te fuseren rechtspersonen het vermogen van de andere verkrijgt, ligt het voor de hand dat bij de fusie de eventueel gewijzigde statuten van kracht worden. Artikel 312 lid 2, onderdeel b, gaat daar ook van uit. Met de leden van de D'66-fractie komt het mij zinvol voor dat artikel 332 zulks uitdrukkelijk bepaald. Anderzijds is de noodzaak om te bepalen dat de akte van fusie met oprichting van een nieuwe vennootschap eerst kan worden verleden na het verstrijken van de ministeriële verklaring van geen bezwaar vervallen. In het wetsvoorstel tot wijziging van bepalingen in verband met de bestrijding van misbruik van rechtspersonen (16 631) wordt namelijk voorgesteld de artikelen 64 en 175 aldus te wijzigen dat in alle gevallen de akte van oprichting slechts kan worden gepasseerd nadat de verklaring van geen bezwaar is verleend.

Artikel 333

De leden van de fractie van D'66 stellen enige vragen over nieuwe aandelen, uitgereikt ingevolge een fusie overeenkomstig artikel 333 lid 2. Ingevolge artikel 311 lid 2 worden bij zo'n fusie geen nieuwe aandelen in het leven geroepen, zodat niet behoeft te worden vastgesteld hoeveel er zijn ontstaan of hoeveel er tegenover staat.

Artikel 334

Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om in lid 2 van artikel 334 de terminologie «voor eigen rekening rechtstreeks of middellijk alle aandelen houden» te vervangen door de in boek 2 thans meer gebruikelijke omschrijving: het samen met een groepsmaatschappij verschaffen van kapitaal.

ARTIKEL II

Artikel 20a

Voorgesteld wordt ten slotte het wetsvoorstel aan te vullen met een nieuwe regeling voor de omzetting van de vereniging in de rechtsvorm van de stichting en omgekeerd. Deze nieuwe regeling is reeds voorgesteld in de invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 nieuw B.W. (zesde gedeelte), bevattende aanpassing van de Boeken 1 en 2 van het Burgerlijk Wetboek (17 725, nr. 10).

Het ontwerp, zoals het aanvankelijk luidde, voorzag niet in de mogelijkheid van een fusie tussen een vereniging en een stichting. In de memorie van toelichting is daarover opgemerkt dat deze beperking geen bezwaar behoeft te zijn omdat in de invoeringswet de omzetting van rechtsvorm vergemakkelijkt wordt. De daar voorgestelde nieuwe regeling van de omzetting van rechtspersonen is in brede kring met instemming ontvangen. Omdat aannemelijk is dat de regeling van de fusie van verenigingen en stichtingen in werking zal treden vóór de invoeringswet, verdient het de voorkeur in de invoeringswet voorgestelde nieuwe regeling voor de omzetting over te nemen in het onderhavige wetsvoorstel. Aldus wordt voorkomen dat fusie van verenigingen en stichtingen zal stuiten op onnodig geachte belemmeringen.

Deze voortrein zal alleen betreffen de wisseling van rechtsvorm tussen de gewone vereniging en de stichting. De coöperatieve vereniging, die thans nog een species is van de gewone vereniging, krijgt in de invoeringswet een zelfstandige rechtsvorm. Evenals in de invorderingswet wordt daarom de mogelijkheid van wisseling van rechtsvorm tussen een coöperatieve vereniging en een stichting zijn uitgesloten.

Voor het overige is de regeling gelijk aan de tekst van het in de invoeringswet voorgestelde nieuwe artikel 18 (gewijzigd voorstel van wet, kamerstukken 17 715, nr. 10).

Artikel 96a

De wijziging in dit artikel is in het algemeen deel toegelicht.

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes